

Regeringens proposition

1981/82: 38

om kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, m. m.

beslutad den 29 oktober 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÅSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas resultatet av en av riksdagen begärd utvärdering av ett utvecklingsalternativ för Norrlands Skogsägares Cellulosa AB:s fabriker i Hörnefors. Vidare föreslås att 50 milj. kr. anvisas för kapitaltillskott till företaget för att täcka de merkostnader som uppkommit till följd av att detta åtagit sig att fortsätta driften vid fabrikerna i avvaktan på utvärderingen.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1981-10-29

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition om kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, m. m.

1 Inledning

Som ett led i omstruktureringen av Norrlands Skogsägares Cellulosa AB (Ncb) beslöt bolagets styrelse i oktober 1980 att inleda MBL-förhandlingar om nedläggning av bolagets massafabrik i Hörnefors. I januari 1981 beslöt styrelsen att förhandlingarna skulle avse även bolagets pappersbruk på samma ort.

Ett förslag som innebär fortsatt drift vid Ncb:s två fabriker i Hörnefors har framförts av den s. k. Hörneforsgruppen. I denna ingår bl. a. representanter för länsstyrelsen i Västerbottens län, Umeå kommun och de fackliga organisationerna vid Ncb:s fabriker i Hörnefors. Förslaget, som i skrivelse den 23 februari 1981 överlämnats till regeringen, innebär i korthet följande. Hörneforsfabrikerna ombildas till ett självständigt aktiebolag, Hörnefors AB. Ncb tillskjuter i detta bolag anläggnings- och omsättningstillgångar om 50 milj. kr. och överlåter sedan aktierna i bolaget till de anställda och den kommande företagsledningen för 1 kr. Ytterligare aktier tecknas dels av de anställda och andra intressenter, dels av staten, vardera till ett belopp av 10 milj. kr. Medel i övrigt för finansiering av investeringar, drift och omsättningstillgångar lånas upp, därav 90 milj. kr. i form av olika slags lån från staten och 30 milj. kr. i form av banklån.

Verksamheten inriktas på tillverkning av vissa speciella pappersprodukter, till stor del för export. I det nya bolaget sysselsätts ca 320 anställda, vilket är ca 130 personer färre än f. n.

Riksdagen beslutade våren 1981 om medelstillskott till Ncb i syfte att skapa en finansiell bas för företagets fortsatta omstrukturering (prop. 1980/81: 98, NU 1980/81: 49, rskr 1980/81: 282). Riksdagsbeslutet innebar bl. a.

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som anförts i reservation 1 till mom. 5 i näringsutskottets betänkande avseende fortsatt drift vid Hörnefors fabriker. Detta innebar att riksdagen hemställde att regeringen skulle föranstalta om att nedläggning av Ncb:s fabriker i Hörnefors inte skulle ske förrän en utvärdering av Hörneforsgruppens förslag om fortsatt och utvecklad drift vid Hörneforsfabrikerna slutförts och redovisats för riksdagen. Redovisningen skulle ske vid en sådan tidpunkt att riksdagen kunde fatta beslut i saken under hösten 1981. Riksdagsbeslutet våren 1981 innebar vidare att det fick ankomma på riksdagen att på regeringens begäran anvisa medel för sådana merkostnader som uppskovet med nedläggningen kommer att förorsaka Ncb.

Mellan Ncb och staten har träffats ett avtal om fortsatt drift vid Hörneforsfabrikerna i avvaktan på nämnda utvärdering samt om ersättning för merkostnader för uppskovet. Avtalet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Regeringen uppdrog den 4 juni 1981 åt statens industriverk att utvärdera det för Hörneforsfabrikerna nämnda utvecklingsalternativet. Utvärderingen skulle enligt uppdraget ske under medverkan av berörda myndigheter, Ncb och de anställda vid Hörneforsfabrikerna samt berörda fackliga organisationer.

2 Utvärdering av Hörneforsgruppens förslag

Industriverket har i skrivelse den 1 oktober 1981 redovisat resultatet av utvärderingen. Resultatet har även publicerats som en utredningsrapport i industriverkets PM-serie med beteckningen SIND PM 1981: 15 Bruksort i kris Hörnefors – en utvärdering. En sammanfattning av utredningsrapporten bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*. Av skrivelsen framgår bl. a. följande.

Industriverket har bedömt Hörneforsgruppens förslag från både företagsekonomisk och samhällsekonomisk utgångspunkt. Utvärderingen visar att ett genomförande av förslaget leder till stora företagsekonomiska förluster. Bidragande till detta är enligt verket bl. a. hård råvarukonkurrens, stort investeringsbehov och svårigheter att förränta investeringarna samt begränsade marknadsförings- och produktutvecklingsmöjligheter. Till detta kommer bl. a. nackdelar genom det tänkta företags ringa storlek i förhållande till konkurrenterna. Därutöver anser verket att en omfattande statlig finansieringsmedverkan i form av bl. a. subventioner och lånegarantier skulle försämra den svenska finpappersindustrins relationer till EG.

Från samhällsekonomiskt synpunkt skulle ett genomförande av utvecklingsprojektet enligt verket främst få effekter på andra företag och arbetsställen inom branschen samt på den lokala arbetsmarknaden. Hörnefors-

gruppens förslag innebär enligt verket inte en optimal fördelning av virkestillgångarna inom området. Det kan inte uteslutas att en fortsatt drift i Hörnefors kan tvinga fram nedläggningar av andra anläggningar på andra orter. Verket framhåller vidare att en avveckling av verksamheten vid Hörneforsfabrikerna skulle innebära betydande regionala arbetsmarknadsproblem men anser det trots detta inte försvarbart att av enbart arbetsmarknadspolitiska skäl förorda ett genomförande av Hörneforsgruppens förslag. En nedläggning av Hörneforsfabrikerna kommer dock sannolikt att kräva en förstärkning av de arbetsmarknadspolitiska resurserna i regionen om en acceptabel utveckling skall komma till stånd.

Sammanfattningsvis anser industriverket att staten inte bör medverka till att upprätta ett självständigt Hörnefors AB enligt de riktlinjer som Hörneforsgruppen föreslagit. Verket har undersökt möjligheterna till fortsatt drift vid Hörneforsfabrikerna med andra ägarkonstellationer än vad gruppen föreslagit. Härvid har frågan lämnats öppen om fabrikerna skall drivas enligt förslaget eller om enbart pappersbruket skall behållas. Verket har dock inte funnit några sådana möjligheter.

Hörneforsgruppen har den 9 oktober 1981 kommit in med en skrivelse angående industriverkets utvärdering. I denna framhålls bl. a. följande.

Industriverkets utredning har bedrivits under stor tidspress. Som en följd av detta har utredningen inte inneburit en reell genomarbetning och komplettering utan endast en granskning och kommentar till det material som Hörneforsgruppen lagt fram. Hörneforsgruppen anser vidare att vissa avsnitt i industriverkets utredning är för pessimistiska och bidrar till verkets slutliga och negativa rekommendation av projektets genomförande. Detta gäller t. ex. utredningens antaganden om framtida finpappersprisutveckling, kapacitetsutnyttjande, kostnader för nödvändiga miljöinvesteringar, byggnadstidens längd samt bedömning av sulfit- resp. sulfatmetodens betydelse för massaproduktion. Hörneforsgruppen bedömer vidare råvaruförsörjningsmöjligheterna sådana att dyrbara köp av s. k. marginalråvara skall kunna undvikas. Sammanfattningsvis bedöms den företagsekonomiska kalkylen för ett genomförande av Hörneforsgruppens förslag vara ekonomiskt realistisk.

Vad gäller de samhällsekonomiska aspekterna i industriverkets utredning delar Hörneforsgruppen inte verkets bedömning av negativa effekter på branschen i övrigt som ett genomförande av gruppens förslag skulle få. Med Hörneforsgruppens företagsekonomiska kalkyl som grund visar den utnyttjade samhällsekonomiska kalkylmetoden i stället att projektförslaget är samhällsekonomiskt lönsamt. De arbetsmarknadspolitiska effekterna av en eventuell nedläggning är enligt gruppen synnerligen alarmerande. Möjligheterna att bereda eventuell friställd personal arbete inom Umeåregionen bedöms svårare nu är tidigare då läget på arbetsmarknaden i Västerbottens län och i Umeå successivt förvärrats under senare tid. Utredningen har vidare enligt Hörneforsgruppen underskattat de offentliga kost-

nader som uppstår på grund av arbetslöshet m. m. vid en eventuell nedläggning av Hörneforsfabrikerna. Dessa kostnader bör ställas mot den kostnad staten åsamkas om man är beredd att stödja fortsatt drift av fabrikerna. Enligt Hörneforsgruppen bör nu i första hand ske en konstruktiv genomarbetning av gruppens förslag. Alternativet till detta synes enligt gruppen vara en nedläggning av verksamheten. Om det senare skulle vara aktuellt förutsätts att utökade regional- och arbetsmarknadspolitiska insatser sker.

Industriverket har enligt min mening på ett ingående sätt granskat förutläggningarna för ett genomförande av Hörneforsgruppens förslag till fortsatt utveckling för Ncb:s Hörneforsfabriker. Jag delar för egen del verkets bedömning av de svårigheter som skulle uppstå om förslaget genomfördes. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att förorda ett statligt engagemang i utvecklingsprojektet. Det ankommer nu på Ncb:s företagsledning att fatta beslut rörande Hörneforsfabrikerna.

Jag delar industriverkets och Hörneforsgruppens synpunkter att ett beslut om nedläggning av Hörneforsfabrikerna kommer att innebära betydande sysselsättningsproblem på orten. Dessa problem får mötas med aktiva arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser. I första hand bör de ordinarie medel som finns att tillgå utnyttjas. Vad gäller det regionalpolitiska stödet är jag beredd att föreslå regeringen att med utnyttjande av de undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över lämna stöd till särskilt angelägna projekt med högre subvention än som enligt gällande riktlinjer normalt kan utgå i Hörnefors. Detta gäller också för sådana projekt som kan komma till utförande i Köpmanholmen i Örnsköldsviks kommun där Ncb tidigare i år beslutat lägga ner företagens massafabrik med ca 550 anställda. Driften vid denna fabrik beräknas upphöra under sommaren 1982. Från länsstyrelsen i Västernorrlands län har kommit in skrivelser vari påtalats behovet av sysselsättningsskapande åtgärder till följd av nedläggningen. Ncb har tidigare anslagit 5 milj. kr. till näringslivsfrämjande åtgärder i Köpmanholmen. Enligt vad jag erfarit är Ncb berett att anslå 5 milj. kr. för sådana insatser även i Hörnefors.

3 Täckning av Ncb:s merkostnader

Som jag tidigare nämnt beslutade Ncb i oktober 1980 och januari 1981 att inleda MBL-förhandlingar om nedläggning av Hörneforsfabrikerna. Bolagets avsikt var att driften vid fabrikerna skulle upphöra den 1 juli 1981. Med anledning av det berörda riksdagsbeslutet våren 1981 har staten och Ncb som nämnts träffat ett avtal, som innebär att Ncb åtagit sig att fortsätta driften vid fabrikerna i avvaktan på riksdagsbehandlingen av den nu redovisade utvärderingen. Staten å sin sida har i enlighet med riksdagens uttalande åtagit sig att täcka de merkostnader som Ncb:s åtagande

medför. I avtalet anges de principer som skall gälla vid beräkningen av dessa merkostnader. Merkostnaderna avser dels driftunderskott vid Hörneforsfabrikerna, dels sådan ökning av kostnaderna för avveckling av fabrikerna som den förlängda driftperioden kan medföra. Som förlängd driftperiod räknas tiden från den 1 juli 1981 till den dag då Ncb med hänsyn till sitt åtagande tidigast kan upphöra med driften vid fabrikerna eller överlåta anläggningarna till intressent, som Hörneforsgruppen föreslagit. Parterna skall enligt avtalet så snart det är möjligt träffa överenskommelse om slutlig fastställelse av ersättningsbeloppet. Riksdagens godkännande av det nu träffade avtalet i vad det innebär ekonomiska förpliktelser för staten bör inhämtas.

När det gäller beräkningen av det ersättningsgilla beloppet har Ncb lämnat en prognos över driftunderskottet för andra halvåret 1981. Enligt denna skulle underskottet komma att uppgå till ca 38 milj. kr. eller drygt 6 milj. kr. för varje månad som fortsatt drift sker.

I fråga om ersättningen för ökade avvecklingskostnader har bolaget tidigare lämnat en kalkyl avseende dess egna avvecklingskostnader om ett beslut om avveckling hade fattats av Ncb efter riksdagsbeslutet våren 1981.

På grundval av dessa uppgifter beräknar jag nu att Ncb:s samlade merkostnader till följd av uppskovet med nedläggningsbeslutet kan komma att uppgå till högst 50 milj. kr. Häri ingår såväl uppkomna driftunderskott som ökade avvecklingskostnader. Jag har vid min beräkning utgått från att riksdagen under hösten 1981 tar ställning till frågan och att tiden för täckning av driftunderskott kan begränsas till 6 månader. Jag förordar sålunda att regeringen föreslår riksdagen att anvisa 50 milj. kr. för täckande av merkostnader för Ncb för fortsatt drift av företagets Hörneforsfabriker. Medlen bör tas upp på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82. Det ankommer på regeringen att på sätt som anges i avtalet med Ncb slutligt reglera ersättningen.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna avtalet mellan Ncb och staten om fortsatt drift vid Hörneforsfabrikerna m. m. i vad avtalet innefattar ekonomiska förpliktelser för staten,
2. till *Kapitaltillskott till Norrlands Skogsägares Cellulosa AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden lagt fram.

AVTAL

Styrelsen i Norrlands Skogsägares Cellulosa Aktiebolag, nedan kallat Ncb, beslutade i oktober 1980 att inleda förhandlingar enligt medbestämmandelagen om nedläggning av bl. a. företags massafabrik i Hörnefors. I januari 1981 beslutade styrelsen att förhandlingarna skulle avse även företags pappersbruk på samma ort. Massafabriken och pappersbruket i Hörnefors kallas i det följande Hörneforsfabrikerna.

Våren 1981 beslutade riksdagen om medelstillskott till Ncb (prop. 1980/81: 98, NU 1980/81: 49, rskr 1980/81: 282). Riksdagsbeslutet innebar bl. a. att regeringen anmodades att föranstalta om att nedläggning av Hörneforsfabrikerna inte skulle ske förrän en utvärdering av de s. k. Hörneforsfabrikerna slutförts och redovisats för riksdagen, att denna redovisning skall ske vid sådan tidpunkt att riksdagen kan fatta beslut i saken under hösten 1981 samt att det fick ankomma på riksdagen att på regeringens begäran anvisa medel för sådana merkostnader som uppskovet med nedläggningen kommer att förorsaka Ncb.

Mot denna bakgrund har svenska staten och Ncb, nedan gemensamt kallade parterna, denna dag träffat följande avtal om fortsatt drift vid Hörneforsfabrikerna och om principer för ersättning till Ncb från staten och för de merkostnader som uppskovet kan komma att förorsaka Ncb.

1. Fortsatt drift vid Hörneforsfabrikerna

Ncb åtar sig att intill dess att den i ingressen till detta avtal angivna utvärderingen behandlats av riksdagen inte besluta om nedläggning av Hörneforsfabrikerna.

Ncb åtar sig att under den sålunda förlängda driftperioden bedriva verksamheten vid Hörneforsfabriken så att ett genomförande av Hörneforsgruppens förslag inte äventyras eller försvåras samt att därvid sträva efter största möjliga effektivitet.

2. Ersättning till Ncb

För sitt åtagande enligt punkten 1 är Ncb berättigat till ersättning av staten dels för driftunderskott vid Hörneforsfabrikerna under den förlängda driftperioden, dels för sådan ökning av kostnaderna för avveckling av fabrikerna, som uppskovet kan föranleda.

I fråga om beräkningen av ersättning för driftunderskott är parterna överens om att

- 1) som förlängd driftperiod skall räknas tiden från den 1 juli 1981 till den dag då Ncb med hänsyn till sitt åtagande enligt punkten 1 tidigast kan upphöra med driften vid Hörneforsfabrikerna eller överlåta anläggningarna till sådan intressent, som Hörneforsgruppen föreslagit,
- 2) Ncb äger vid beräkningen av kostnader för skogsråvara vid Hörneforsfabrikerna under den förlängda driftperioden hänföra företags margi-

nalköp av sådan råvara till dess pappers- och massaproducerande enheter inom prisområde I under denna tid i första hand till dessa fabriker.

- 3) Ncb äger beträffande övriga kostnader tillgodräkna sig – förutom till Hörneforsfabrikerna direkt hänförliga kostnader – nämnda fabrikers andel av för Ncb:s enheter gemensamma kostnader enligt hittills tillämpade fördelningsprinciper. Ncb äger tillgodoräkna sig ränta på i rörelsen vid Hörneforsfabrikerna nedlagt rörelsekapital samt ränta på kapital för bolagets finansiering av uppkommet driftunderskott.

I fråga om beräkningen av ersättning för ökade avvecklingskostnader är parterna överens om att avvecklingskostnaderna för Hörnefors fabriker utan uppskov kan beräknas till 41,6 milj. kr. i enlighet med en till detta avtal fogad bilaga.¹ Skulle uppskovet medföra lägre avvecklingskostnader skall ersättningen för driftunderskott minskas i motsvarande mån.

3. Fastställande av ersättningsbelopp

Parterna skall så snart det är möjligt träffa överenskommelse om fastställande av beloppet av den i punkten 2 angivna ersättningen. Ncb skall därvid i den utsträckning som staten begär det låta staten få del av det underlag på vilket Ncb grundar anspråk på ersättning.

4. Ändrade förutsättningar i visst fall

Skulle förutsättningarna för detta avtal på så sätt ändras att Ncb beslutar att efter den förlängda driftsperioden i egen regi driva Hörneforsfabrikerna vidare i någon form eller i fråga om dessa fabriker eljest besluta om annat än nedläggning eller överlåtelse till intressent som Hörneforsgruppen föreslagit, skall de i detta avtal angivna ersättningsprinciperna inte gälla utan skall parterna uppta nya förhandlingar om eventuell ersättning till Ncb.

5. Skiljedomsklausul

Tvist med anledning av detta avtal skall avgöras av skiljemän enligt lag.

6. Regeringens godkännande

Regeringen kommer under förutsättning att riksdagen fattar de beslut som behövs härför att slutligt godkänna detta avtal.

Detta avtal är upprättat i två exemplar, av vilka parterna erhållit var sitt.

Stockholm den 16 oktober 1981

För svenska staten

För Norrlands Skogsägares
Cellulosa AB

¹ Bilagan här utesluten.

Bruksort i kris Hörnefors — en utvärdering

SIND PM 1981: 15 (Sammanfattning)

Förord

I juni 1981 uppdrog regeringen åt statens industriverk att utvärdera den sk Hörneforsgruppens utvecklingsalternativ mot bakgrund av riksdagens ställningstagande i samband med dess behandling rörande medelstilldelning för Ncb.

Resultatet av utvärderingen skulle redovisas till industridepartementet senast den 30 september 1981.

Utredningen har genomförts vid verkets planerings- och utredningsbyrå. Utredare har varit avdelningsdirektör Carl-Olof Klingberg, byråsekreterare Britt Ericsson och byråassistent Hans Bäckström. Norconsult AS och direktör Arne Henriksson har anlitats som konsulter i utredningsarbetet.

Utredningen har biträtts av en referensgrupp, där generaldirektör Eric Pettersson, industriverket, varit ordförande. Referensgruppen har haft följande sammansättning:

Gunnar Fond, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet

Harry Forsell, Länsstyrelsen i Västerbotten

Per-Erik Fylking, Ncb

Dag Gillgren, Sveriges Arbetsledareförbund

Erik Idhult, Hörneforsgruppen

Anders Isaksson, Umeå kommun

Christer Jansson, Svenska Industritjänstemannaförbundet

Nils Jirvall, Statens naturvårdsverk

Nils Erik Nilsson, Skogsstyrelsen

Margareta Nordqvist, Kommerskollegium

Torsten W Persson, Umeå kommun

Referensgruppens medlemmar har under arbetets gång aktivt bidragit med värdefulla sakuppgifter och bedömningar. För slutsatserna i rapporten svarar dock industriverket. I utredningsmaterialet redovisas inte några särmeningar i olika frågor. Verket har utgått från att de ledamöter i referensgruppen som så önskar kan inge kompletterande synpunkter och eventuella avvikande åsikter direkt till industridepartementet.

Till medlemmarna i referensgruppen, branschorganisationen Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen, enskilda företag och personer som medverkat i utvärderingsarbetet riktar industriverket sitt varma tack.

Stockholm i september 1981

Eric Pettersson
generaldirektör

Leif Magnusson
byråchef

Sammanfattning och slutsatser

Bakgrund

I juni 1981 uppdrog regeringen åt statens industriverk att utvärdera den sk Hörneforsgruppens utvecklingsalternativ mot bakgrund av riksdagens ställningstagande i samband med dess behandling rörande medelstilldelning för Ncb.

Industriverket har således till uppgift att ge riksdagen underlag för beslut om huruvida staten skall medverka till att upprätta ett fristående Hörnefors AB. Utöver detta har verket också sökt sondera möjligheterna till fortsatt drift av fabrikena eller delar därav i andra organisationsformer än vad som föreslås av Hörneforsgruppen.

Den ekonomiska utvecklingen inom Ncb har under flera år varit synnerligen otillfredsställande, trots statliga stödsatser av olika slag, till dags dato uppgående till 1 300 milj. kr. I företagets strukturplan från år 1980 analyserades ett flertal olika förslag till fortsatt drift av Hörneforsanläggningarna. Ncb:s företagsledning ansåg dock att fortsatt drift av Hörnefors inte kunde betraktas som ett för företaget realistiskt alternativ.

Hörneforsfabrikerna har idag ca 450 anställda och en produktionskapacitet på 90 000 ton sulfitmassa, 5 500 ton sulfitsprit och 27 000 ton finpapper per år.

Då Ncb-ledningens ställningstagande blev känt igångsatte de lokala fackliga organisationerna tillsammans med Umeå kommun arbetet med att utveckla ett alternativ som kunde säkra fortsatt drift i Hörnefors.

Det utvecklingsalternativ som kom att utarbetas innebär i korthet att ett fristående Hörnefors AB bildas med en produktionskapacitet på 60 000 ton sulfitmassa och 40 000 ton finpapper per år. Finpappersproduktionen avses förändras mot en större andel specialprodukter där man kan förväntas ha relativa konkurrensfördelar gentemot större, moderna bruk. En jämfört med dagsläget väsentligt ökad andel av pappersproduktionen avses exporteras till Västeuropa. Råvaruförsörjningen förutsätts ske via leveranser

från Västerbottens skogsägarförening och – till en mindre del – från domänverket. Investeringsbehovet för maskiner och anläggningar beräknas till ca 100 milj. kr. och antalet anställda beräknas till 320 personer.

I sitt förslag har Hörneforsgruppen utgått från en av experter framlagd kalkyl som visat klar lönsamhet för projektet. Förutsättningarna för denna kalkyl har emellertid visat sig vara extremt optimistiska. I förslagets förlängning låg också tanken på en framtida investering i en anläggning för tillverkning av trähaltigt papper, något som skulle kräva investeringsinsatser i storleksordningen 1 miljard kronor. Detta förstärkte naturligtvis motiven för en fortsatt drift av anläggningarna. Osäkerheten beträffande ett sådant projekt är dock i dagsläget så stor att industriverket anser det helt orealistiskt att i detta sammanhang betrakta dessa aspekter i en analys av verksamhetsförutsättningarna för sulfittmassa- och pappersproduktionen.

Företagsekonomiska aspekter

I den kalkyl som Hörneforsgruppen redovisat för sitt utvecklingsalternativ blir resultatutvecklingen mycket gynnsam. Under en tioårsperiod kan hela det insatta kapitalet i det närmaste återvinnas och samtidigt ge en förräntning av 15 procent. Kalkylen bygger dock på att vissa mycket optimistiskt angivna förutsättningar ska infrias. Industriverket har granskat dessa förutsättningar och härvid koncentrerat sig på de faktorer som i en känslighetsanalys visat sig ha ett avgörande inflytande på kalkylresultatet. Det största intresset knyter sig då till färdigvarupriser, kostnader för vedråvaran, kapacitetsutnyttjandet av anläggningarna, investeringsbeloppen samt byggnadstidens längd. I en alternativ kalkyl har kalkylförutsättningarna modifierats på ett sätt som industriverket finner mer realistiskt.

Mot bakgrund av den analys som har gjorts av marknaden för finpappersprodukter har priserna för finpapper justerats ned med 10 procent. Denna nedjustering av priserna i Hörneforsgruppens kalkyl anser industriverket vara ett absolut minimum.

Beträffande vedråvaran har Hörneforsgruppen räknat med att Hörnefors fabriker ska tvingas köpa dyrare marginalved endast det första året. Industriverket anser detta vara orealistiskt och lägger i sin kalkyl in en extrakostnad med 5 milj. kr. samtliga år, vilket motsvarar extrakostnaden för en kvantitet marginalved på 30 000–50 000 m³ f per år.

Hörneforsgruppen har räknat med att redan efter ett par års drift av de nya anläggningarna komma upp i ett hundra procentigt kapacitetsutnyttjande för resten av anläggningarnas livslängd. Erfarenheterna inom branschen visar att, för de produkter som Hörnefors tillverkar, det inte torde vara möjligt att uthålligt och genomsnittligt uppnå ett högre kapacitetsutnyttjande än 85 procent, vilket industriverket satt in i den reviderade kalkylen.

Byggnadstiden har av Hörneforsgruppen beräknats till ca ett år. Industriverket finner att en byggnadstid av två år är mer sannolik.

Vad slutligen investeringarna beträffar har erforderliga belopp kraftigt underskattats av Hörneforsgruppen när det gäller miljövårdsområdet. En uppjustering krävs av investeringsbeloppen för miljöinvesteringar med i storleksordningen 40 milj. kr.

Sammanfattningsvis visar en nuvärdeberäkning av rörelseresultatet före avskrivningar respektive investeringarna i form av bundet kapital och rörelsekapital för de första sex åren efter färdigställandet, följande resultat. (Beräkningarna är gjorda i löpande priser med en kalkylräntesats på 15 procent.)

Nuvärden av de sex första driftårens rörelseresultat och investeringar, milj. kr.

	Rörelseresultat	Investeringar	Differens
Hörneforsgruppen	+ 163	- 208	- 45
Industriverket	- 3	- 228	- 225

Såväl sulfittfabriken som pappersbruket blir i industriverkets kalkyl mycket förlustbringande. För sulfittfabrikens del ligger huvudorsakerna i fabriken ringa storlek, i de höga råvarukostnaderna och investeringskostnaderna. Beträffande pappersbruket ligger svårigheter främst på marknadsidan.

Hörneforsgruppen utgår i sitt förslag från att staten ska lämna stora direkta kapitaltillskott i form av apportegendom (50 milj. kr.) samt kontantbetalning (10 milj. kr.) för aktier. Därjämte tillkommer ett stort belopp som villkorslån (30 milj. kr.). Industriverkets analys av den tänkta lånefinansieringen visar att det blir nödvändigt att staten lämnar industrilånegarantier för större delen av den tänkta upplåningen.

De betydande direkta och indirekta subventionerna som staten tvingas lämna, om projektet ska kunna genomföras, kan komma att försämma den svenska finpappersindustrins relationer till EG.

Den föreslagna ägarkonstellationen med personalen som majoritetsägare innebär också stora svårigheter och risker. Det ska dock understrykas att oavsett ägarstruktur skulle ett fristående Hörnefors AB enligt industriverkets bedömning få mycket stora svårigheter att överleva.

Samhällsekonomiska aspekter

Hörneforsgruppens förslag har diskuterats med avseende på ett antal ur samhällsekonomisk synpunkt centrala aspekter. De i sammanhanget tyngst vägande är enligt industriverkets uppfattning dels effekterna på andra företag och arbetsställen inom branschen, dels effekterna på den lokala arbetsmarknaden.

Vad gäller de branschstrukturella aspekterna har verket låtit utföra kompletterande beräkningar med den linjärprogrammeringsmodell som utarbetats vid Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm, EFI. Utifrån dessa beräkningar kan man konstatera att Hörneforsgruppens förslag inte kan rekommenderas om man eftersträvar en optimal fördelning av virkestillgångarna i prisområde 1.

Beträffande effekterna på den lokala arbetsmarknaden framgår att den eventuellt friställda arbetskraften har en yrkesbakgrund som dåligt passar in i den regionala näringslivsstrukturen. Å andra sidan kan konstateras att det redan i dag förekommer viss pendling från Hörnefors till Umeå och under senare år har den nedtrappning av sysselsättningen som redan skett i Hörnefors till viss del kunnat omplaceras på den regionala arbetsmarknaden. Huruvida förutsättningar för detta kommer att finnas de närmaste åren är naturligtvis svårare att avgöra, eftersom arbetsmarknaden i Umeåregionen överlag är ansträngd och har försämrats den senaste tiden.

Varje neddragning eller nedläggning av en arbetsplats är tragisk ur många synvinklar för den berörda regionen, för orten och framför allt för de människor som drabbas. I den bransch det här gäller, där strukturomvandlingen är stark och råvaran begränsad, kan man dock inte utesluta risken att en fortsatt drift i Hörnefors skulle kunna framtvinga nedläggningar av andra anläggningar på andra orter. Det har inte här varit möjligt att studera sådana alternativa nedläggningskonsekvenser. Icke desto mindre är det enligt verkets uppfattning nödvändigt att peka på att dessa beröringspunkter mellan de branschstrukturella och de arbetsmarknadspolitiska aspekterna likväl finns.

Slutsatser

Vid en sammanvägning av de slutsatser industriverket dragit av den företagsekonomiska analysen finner verket att Hörneforsgruppens alternativ leder till stora företagsekonomiska förluster. Ett antal för Hörnefors ogynnsamma förhållanden samverkar till detta negativa resultat.

Vedråvaran

Hörnefors konkurrerar om vedråvaran i en utpräglad bristsituation med väsentligt mer konkurrenskraftiga fiberförbrukande industrier inom upp-tagningsområdet.

Investeringar

Sulfitfabriken är i behov av mycket kapitalkrävande investeringar, speciellt på miljöområdet, och får en för liten produktionskapacitet för att förränta dessa investeringar. Sulfitmassatillverkning är generellt på tillbakagång till förmån för sulfatmassa och har överhuvudtaget svaga framtidsutsikter.

Marknadsföring och produktutveckling

Pappersbruket kan inte konkurrera med de helintegrerade stora skandinaviska pappersmaskinerna inom bulkområdet. En nödvändig inriktning på mer specialiserade, högkvalitativa produkter minskar också värdet av en integrerad produktion av massa och papper. Marknadsföring och produktutveckling blir, i avsaknad av en väl inarbetad försäljnings- och marknadsföringsorganisation, mycket besvärlig och dyrbar. Hörnefors får konkurrera med de europeiska pappersbruken på deras hemmamarknader utan påvisbara konkurrensfördelar men med ett antal klara konkurrensnackdelar. Därutöver kan tilläggas att kunskaperna om marknadsförhållanden och produktionsteknik inom de aktuella "nischerna" inte är förbehållna Hörnefors, utan är tillgängliga också för andra papperstillverkare.

Finansiering

Finansieringen av det föreslagna utvecklingsalternativet måste ske med betydande statliga kapitalinsatser och subventioner samt garantier för extern upplåning. Dyliga insatser skulle försämra den svenska finpappersindustrins relationer till EG, vilka länge tillhört de mest känsliga.

Ägarkonstellation

Den föreslagna ägarkonstellationen med personalen som majoritetsägare kombinerat med det tänkta företags litenhet medför nackdelar i jämförelse med det fall att företaget skulle ägas och drivas av ett väletablerat skogsindustriföretag med inriktning på finpappersproduktion.

En avveckling av verksamheten vid Hörneforsfabrikerna skulle självfallet innebära betydande regionala arbetsmarknadsproblem med de kostnader detta innebär för såväl samhälle som enskilda individer. Industriverket anser det dock inte vara försvarbart att av enbart arbetsmarknadspolitiska skäl förordna en etablering av ett Hörnefors AB enligt de riktlinjer som Hörneforsgruppen föreslagit.

Industriverket anser därför att staten *inte* bör medverka till att upprätta ett självständigt Hörnefors AB.

Med hänsyn till att ägarkonstellationen av verket bedömts vara av central betydelse för ett nytt Hörnefors har kontakter tagits med de skogsindustriföretag som kan tänkas ha ett intresse av att överta fabrikerna i Hörnefors, nämligen ASSI, MoDo och SCA. I dessa diskussioner har frågan lämnats öppen huruvida Hörnefors ska drivas enligt Hörneforsgruppens förslag eller om endast pappersbruket ska vidmakthållas. Härvid har samtliga dock förklarat sig vara ointresserade. De viktigaste skälen till detta är följande:

- problem med virkesutbudet i regionen,
- nödvändiga, statliga insatser leder till sämre relationer med EG,
- företagsledningskapacitet måste tas från viktigare områden,

– ett ägande leder till ansvar för en senare avveckling av verksamheten.

En nedläggning av Hörneforsfabrikerna kommer givetvis att innebära ett svårt arbetsmarknadspolitiskt problem, i synnerhet på det lokala planet. I uppdraget har inte ingått att diskutera arbetsmarknads- och regionalpolitiska åtgärder för det fall Hörneforsfabrikerna skulle läggas ned.

Industriverket vill dock framhålla nödvändigheten av att betydande insatser görs för att få en acceptabel utveckling till stånd. Detta kommer sannolikt att kräva en förstärkning av de arbetsmarknadspolitiska resurserna i regionen.